

การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
**Participation on Water Management For Consumption of Nong Pho
Sub-district Administrative Organization in Takhli District of
Nakhon Sawan Province**

รัชภูมิ ศรีเพ็ง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ruchpoom Seepeng
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ คือ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ และ 3) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 383 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบง่ายในสูตรของ Taro Yamane วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานุกรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.708$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ พบว่า ควรดำเนินการตามแนวทาง 2 แนวทางคือ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค; การมีส่วนร่วม; องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study public participation in water management ; 2) to study the relationship between Saraniyadhamma and public participation in water management; and 3) to study the guidelines for promoting public participation in water management. This was a mixed methods research consisting of the qualitative and quantitative research. For qualitative research, the sample used in the research was 383 people aged 18 years by using the substitution method in Taro Yamane's formula. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Correlation Coefficient Test. Qualitative research was done by in-depth interview with key informants and Content Analysis.

The results showed that : 1) Water management according to Saraniyadhamma, overall, was at a high level. Public participation in water management as a whole was at a high level 2) The relationship between Saraniyadhamma and public participation in water management of Nong Pho Subdistrict Administrative Organization, Takhli District, Nakhon Sawan Province found that there was a statistically significant correlation coefficient ($r = 0.708$) at the 0.01 level. So the hypothesis was accepted. 3) Guidelines for promoting public participation in water management found that it should be implemented in two approaches: 1) raising awareness between people and communities in using the available water resources for sufficiency; 2) participation in preparing water resource management plans among community organizations.

Keywords : Water Management For Consumption; Participationon; Nong Pho Sub-district Administrative Organization

บทนำ

สถานการณ์น้ำในประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหลายพื้นที่ในประเทศไทยกำลังประสบปัญหาความไม่สมดุลของอุปสงค์และอุปทานของน้ำอันมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนประชากร การผลิตภาคอุตสาหกรรมและระบบการผลิตอาหารรวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ขาดประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ความตระหนักของมนุษย์ จึงทำให้เกิดปัญหาจากการใช้ทรัพยากรน้ำขึ้นหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ปริมาณน้ำฝนน้อยลง เกิดความแห้งแล้งเสียหายต่อการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การตัดไม้ทำลายป่ามากเกินไป นอกจากทำให้เกิดความแห้งแล้งแล้วยังทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากในช่วงฤดูฝนสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งเป็นปัญหาใหม่ที่เกิดในไม่กี่ปี มาซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดน้ำเสียนั้นเนื่องมาจากน้ำทิ้งจากบ้านเรือน ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งสู่น้ำลำคลอง น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมประกอบกับน้ำฝนพัดพาเอาสารพิษที่ตกค้างจากแหล่งเกษตรกรรมลงสู่น้ำลำคลอง น้ำเน่าเสียที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลเสียหายทั้งต่อสุขภาพอนามัย เป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและมนุษย์ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน รวมถึงทำให้ไม่สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำนั้นมาใช้ประโยชน์ทั้งการอุปโภค บริโภค เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมได้ ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่ประเทศไทยประสบอยู่และกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรมชลประทาน, 2552 : 5)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ (2562 : 1-15) อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ประสบปัญหาทางด้านน้ำเพื่อใช้ในการบริโภค อุปโภค อันมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ซึ่งเกิดจากภาคการเกษตร การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับวิกฤตในหลายพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทั่วความรุนแรงมาก ขณะเดียวกันความต้องการใช้น้ำกลับมีมากและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นสิ่งบอกเหตุสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความรุนแรงของภัยแล้ง ปัจจุบันแหล่งน้ำจำนวนมากมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำ ถึงแม้ว่าจะยังไม่ใช้น้ำเสียแต่ก็เป็นน้ำที่มีคุณภาพต่ำ ปัญหาที่พบคือ มีการปนเปื้อนของสารพิษจากภาคการเกษตร ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเนื่องจากผิวดินถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่การเกษตรจำนวนมาก ทำให้หน้าดินเปิดโล่งเมื่อมีฝนตกลงมาอย่างหนักจึงก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย การใช้น้ำในปริมาณมากและใช้อย่างฟุ่มเฟือย ปัญหาสำคัญ อีกประการหนึ่งคือ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพดิน ฟ้า อากาศ มีผลทำให้ปริมาณน้ำจืดมี การเปลี่ยนแปลง ในปี 2561-2562 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้อนุมัติโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เช่น โครงการขุดลอกคลอง โครงการขุดลอกสระน้ำ โครงการสร้างแก้มลิง โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล โครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำ เป็นต้น โดยมีทั้งหมด 52 โครงการ ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไขปัญหา หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 11 เนื่องจากประสบปัญหาอย่างหนัก โดยต้องดำเนินการโครงการสร้างแก้มลิง โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล และโครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำ เป็นการเร่งด่วนซึ่งใช้งบประมาณทั้ง 2 ปีไม่ต่ำกว่า 16 ล้านบาท

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์” ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำของในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการดำเนินงานในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพนั้นมีประสิทธิผลหรือไม่อย่างไรประชาชนมีความพอใจต่อการให้บริหารงานหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขอบเขตด้านประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 9,137 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ, 2562 : 1-15)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 383 คน จากการสุ่มแบบง่ายในสุ่มของยามาเน่ (Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตอนที่ 4 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึง นายกององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 383 ชุด

คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์ ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัด วัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการ สัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและ การบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและ นำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม

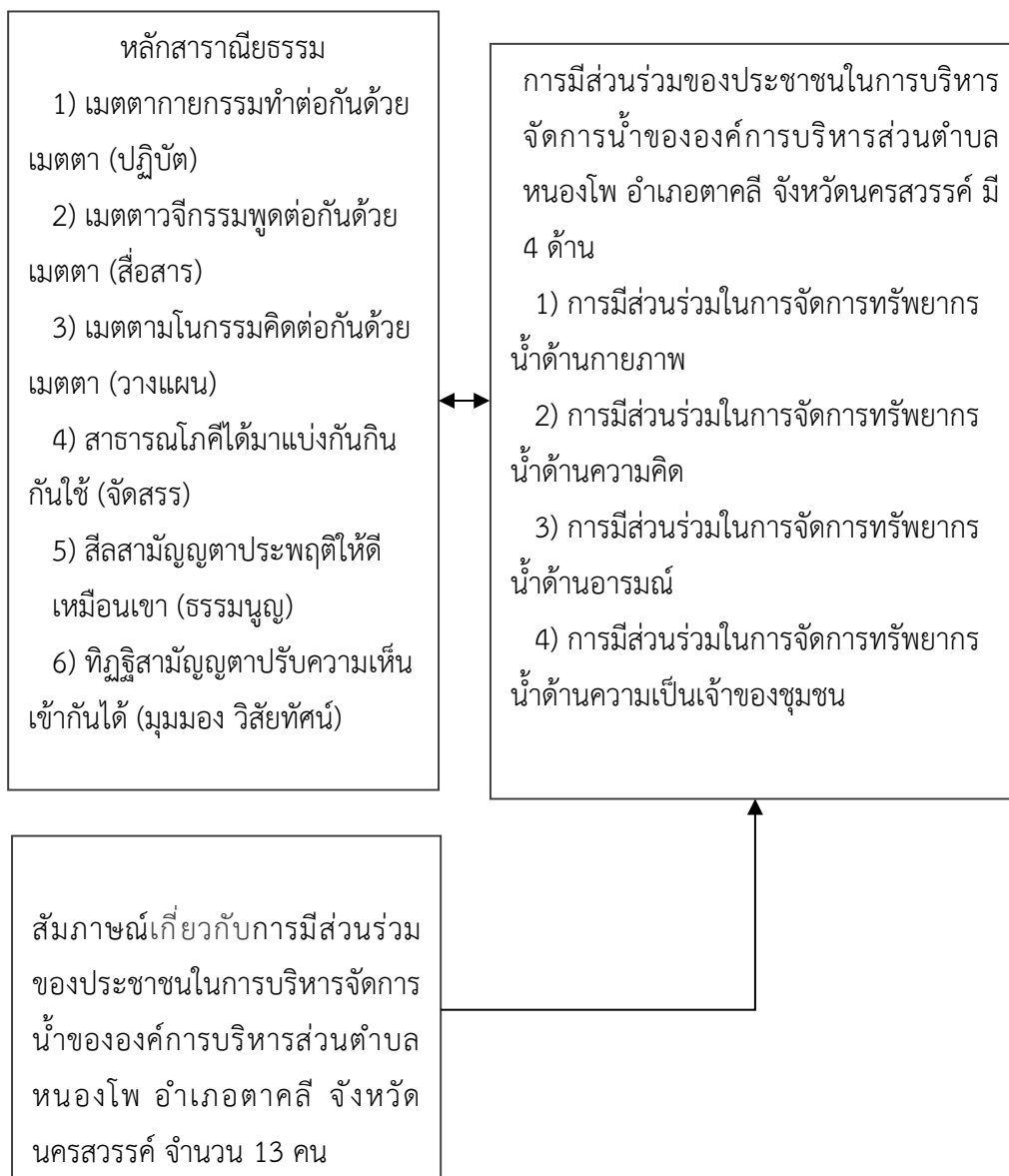
สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่าง และพรรณนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ใช้สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4.2 แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากภาคสนามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์โดยการสร้างข้อสรุป (Analysis Induction)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์

1.1 การบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์

การบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
เมตตากายกรรม วิธีปฏิบัติ	3.61	0.779	มาก
เมตตาวจีกรรม การสื่อสาร	3.72	0.644	มาก
เมตตามโนกรรม การวางแผน	3.75	0.728	มาก
สาธารณโภคี การจัดสรร	3.74	0.614	มาก
ศีลสามัญญตา กุฎระเปียบ ธรรมนุญ	3.57	0.746	มาก
ทิวฐิสามัญญตา มุมมอง วิสัยทัศน์	3.62	0.648	มาก
ภาพรวม	3.67	0.475	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D. =0.475) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมตตามโนกรรมการวางแผน รองลงมา คือ สาธารณโภคี การจัดสรร เมตตาวจีกรรม การสื่อสาร ทิวฐิสามัญญตา มุมมอง วิสัยทัศน์ เมตตากายกรรม การปฏิบัติ และ ศีลสามัญญตา กุฎระเปียบ ธรรมนุญ ตามลำดับ

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ	ระดับความคิดเห็น (n=383)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	3.63	0.701	มาก
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	3.71	0.614	มาก
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	3.72	0.742	มาก
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของชุมชน	3.63	0.622	มาก
ภาพรวม	3.67	0.490	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67, S.D. = 0.490$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของชุมชน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ
น้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	X _{รวม}	Y _{รวม}
X ₁	1											
X ₂	.585*	1										
X ₃	.220*	.251**	1									
X ₄	.272*	.316**	.538**	1								
X ₅	.299*	.275**	.159**	.407**	1							
X ₆	.415*	.362**	.301**	.402**	.678**	1						
Y ₁	.598*	.363**	.347**	.395**	.348**	.529**	1					
Y ₂	.331*	.592**	.391**	.359**	.296**	.413**	.618**	1				
Y ₃	.189*	.223**	.926**	.515**	.132**	.262**	.364**	.484**	1			
Y ₄	.149*	.177**	.143**	.477**	.195**	.151**	.318**	.303**	.190**	1		
X _{รวม}	.694*	.673**	.599**	.697**	.689**	.764**	.631**	.574**	.544**	.306*	1	
Y _{รวม}	.436*	.456**	.643**	.600**	.329**	.466**	.790**	.813**	.721**	.598*	.708**	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.708$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรม (X₁ – X₆) กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.926-0.132 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพควรดำเนินการตามแนวทาง 2 แนวทางคือ 1) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชนเป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชน จัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่ม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ต้องกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน สร้างความชัดเจน การเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีพูดคุยเสวนา การจัดระบบติดตามเยี่ยมพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน การจัดระบบประเมินผลการจัดการโครงการ รวมทั้งมีกลไกการจัดการด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน บนเป้าหมายการทำงานร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อน การสนับสนุนและเสริมงานซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

1.1 การบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $S.D.=0.475$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมตตามโนกรรมการวางแผน รองลงมา คือ สาธารณโภคี การจัดสรรเมตตาวชิกรรม การสื่อสาร ทัศนวิสัยสัมมัญญา มุมมอง วิสัยทัศน์ เมตตาทายกรรม การปฏิบัติ และ สีสสามัญญาตา กฎระเบียบ ธรรมนุญ ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช พรหมศิลป์ และ คณะ (2558 : 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทยจะต้องเริ่มต้นด้วยเรื่องของการรับรู้ข่าวสารซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุด รองลงมาได้แก่การสนับสนุนร่วมมือ การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการเสริมอำนาจให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นแนวทางที่จะมีส่วนร่วมน้อยกว่าทุกด้าน ในด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่โปร่งใสและมีความชัดเจนไม่คลุมเครือมาเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากการบิดเบือนหรือเจือปนด้วยอคติ มีครบถ้วน เป็นจริง และข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องได้รับความไว้วางใจในการที่จะได้รับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น ขณะที่ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นควรพัฒนาเวทีประชุมเพื่อรับ

ฟังความคิดเห็นที่ทุกคนทุกฝ่ายควรที่จะได้รับโอกาสรับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในบรรยากาศของความพร้อมเพรียงสามัคคี มีความไว้วางใจเชื่อใจกัน ผู้เข้าร่วมประชุมควรได้รับโอกาสที่จะได้รับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่ตั้งอยู่บนฐานของความมีน้ำใจต่อกันและการช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และควรที่จะได้รับโอกาสรับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่มีความบริสุทธิ์ โปร่งใส โดยไม่มีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝงสำหรับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจควรที่จะเป็นผู้รู้และเข้าใจในเหตุและผลเพื่อที่จะได้ตัดสินใจให้ถูกกาลหรือความจำเป็นเร่งด่วน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงพอประมาณ อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมและพรหมวิหารธรรมขณะเดียวกันในด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนร่วมมือควรตั้งอยู่บนความเห็นที่ชอบประกอบด้วยธรรมและอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล และมีความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับความพอดี พอประมาณ และพอเพียงและความบริสุทธิ์ สะอาด ปราศจากผลประโยชน์แอบแฝง และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม ส่วนในด้านการเสริมอำนาจแก่ประชาชนเมื่อมีโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนา ก็ควรมีความบริสุทธิ์สะอาดปราศจากผลประโยชน์แอบแฝงช่วยเหลือเกื้อกูล และยับยั้งทบทวนเมื่อพบว่าส่งผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นที่จะเกิดในปัจจุบันหรือในอนาคต

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67, S.D. = 0.490$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของชุมชน ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ (2554 : 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคได้แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ในการบริโภคได้ทันที โดยคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ความขุ่นเหลืองและแมงกานีสซึ่งมีค่าเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในส่วนของรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคที่เหมาะสมกับชุมชนประกอบด้วย การเพิ่มความตระหนักและความรู้ให้กับชุมชน การสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคของหมู่บ้านร่วมกัน การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชนจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำแบบต่างๆ และการทำแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

การบริหารจัดการน้ำตามหลักสราณียธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.708$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.926-0.132 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิวาส์สีลขันธ, อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา พรหมกัลป์ (2559 : 34) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำรินในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก” ผลการวิจัยพบว่าในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंกมีการบริหารจัดการน้ำเป็นต้นว่าการก่อสร้างฝายทดน้ำ การก่อสร้างบ่อหรือสระน้ำขนาดเล็ก การจัดสร้างระบบเหมืองฝาย และการสนับสนุนให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำเป็นของตนเองสำหรับเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งการบริหารจัดการน้ำของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก เดิมมีการขุดบ่อน้ำหรือสระน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภค ขณะเดียวกันในบางชุมชนยังมีระบบประปาหมู่บ้านผสมผสานกับระบบประปาภูเขาในช่วงฤดูฝน ในส่วนของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่การเกษตรนั้นชาวนาส่วนหนึ่งจะสร้างเหมืองใส่ไถให้กระจายอยู่ทั้งคันนาและมีบ่อล่อปลาที่เชื่อมต่อกับระบบเหมืองซึ่งเป็นแหล่งน้ำหลัก ขณะเดียวกันก็มีการทำไร่นาสวนผสมตามแนวพระราชดำริเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

3. เสนอแนวทางการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพควรดำเนินการตามแนวทาง 2 แนวทางคือ 1) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชนเป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชน จัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่ม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันละกัน 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ต้องกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน สร้างความชัดเจน การเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีพูดคุยเสวนา การจัดระบบติดตามเยี่ยมพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน การจัดระบบประเมินผลการจัดการโครงการ รวมทั้งมีกลไกการจัดการด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน บนเป้าหมายการทำงานร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อน การสนับสนุนและเสริมงานซึ่งกันละกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภิตา สุรินทะ (2553 : 31) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมด้านกายภาพด้านความคิดและด้านอารมณ์อยู่ในระดับมากส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการเป็นเจ้าของอยู่ในระดับมากที่สุดและแนวทางในการเสริมสร้างสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) ควรมีการพัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านกายภาพความคิด

ด้านอารมณ์และด้านความเป็นเจ้าของและโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วย 2) ภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือจัดให้มีการทำประชาสังคระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชนก่อให้เกิดกระบวนการชุมชนทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนโดยการจ้างแรงงานในพื้นที่เข้าร่วมงานกับโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเช่นการลอกท่อส่งน้ำการจัดการพื้นที่ส่งน้ำ และ 4) ชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเช่นแหล่งน้ำในพื้นที่วิกฤติการหาแนวทางแก้ไขป้องกันอย่างสม่ำเสมอเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างระบบบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำและดำเนินการด้วยพื้นฐานความรู้ทางเทคนิคและความรู้ในการจัดการที่ถูกต้องแม่นยำ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นไปสร้างกลไกการปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับธรรมชาติด้วยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดระบบความรู้ฐานข้อมูลการประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์การบูรณาการระบบสื่อสารที่ทำให้ประชาชนสื่อมวลชนเข้าถึงง่ายสะดวกรวดเร็วทันเหตุการณ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางเทคนิคและความรู้ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกลไกการปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการน้ำ การป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตอย่างยั่งยืน

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจในระบบฐานข้อมูลการประมวลและวิเคราะห์ต่อสถานการณ์น้ำที่เกิดขึ้นเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อการทำการเกษตรตามฤดูกาลเพื่อสรุปและหารูปแบบในการทำการเกษตรของประชาชน

3.2 ควรศึกษาวิจัยผลสัมฤทธิ์ที่ต่อนำแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชน องค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.3 ควรมีศึกษาแนวทางการทำการเกษตรภายใต้สถานการณ์ภัยแล้งและอุทกภัยเพื่อเป็นแนวทางในการทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2552). *แผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. 2553-2556*. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน.

พระครูนิวาสิตขันธ์, อัครเดช พรหมกัลป์ และ รัตติยา พรหมกัลป์. (2559). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วงก์. *รายงานวิจัย*. ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช), ประจำปีงบประมาณ.

สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ. (2554). การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าายจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *รายงานการวิจัย*. ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).

โสภิตา สุรินทะ (2553). *การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. นครสวรรค์ : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ.

อัครเดช พรหมกัลป์. (2558). รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย. *รายงานการวิจัย*. ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.